

PRAWO AUTORSKIE I PRAWA POKREWNE

Janusz Barta, Ryszard Markiewicz

PRZEPISY Z WPROWADZENIEM

8. WYDANIE

PRAWO AUTORSKIE I PRAWA POKREWNE

Janusz Barta, Ryszard Markiewicz

PRZEPISY Z WPROWADZENIEM

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

8. WYDANIE

Stan prawny na 25 lutego 2019 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
Szymon Makuch – JustLuk

Łamanie
Krzysztof Drzewiecki – JustLuk

Projekt okładki
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2019

ISBN 978-83-8160-482-6

8. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Od autorów	17
Rozdział pierwszy	
Uwagi wstępne	19
Rozdział drugi	
Prawo autorskie	24
1. Przedmiot prawa	24
1.1. Uwagi ogólne	24
1.2. Cecha twórczości i indywidualności	30
1.3. Problemy praktyczne dotyczące kwalifikacji wytworu intelektualnego jako utworu	32
1.4. Utwór zależny	43
1.5. Wyłączenia wybranych kategorii wytworów intelektu spod prawa autorskiego	48
2. Konstrukcja, powstanie i czas ochrony praw autorskich	51
3. Podmiot praw autorskich	54
3.1. Twórca	54
3.2. Współautorstwo	56
3.3. Twórczość pracownicza	59
3.4. Inne podmioty praw autorskich	61
3.5. Następcy prawni	63
4. Autorskie prawa osobiste	64
4.1. Uwagi ogólne	64
4.1.1. Treść i naruszenie	64
4.1.2. Ochrona po śmierci	69

4.1.3.	Problem wspólności praw	69
4.1.4.	Umowy	70
4.1.5.	Utworki pracownicze	71
4.2.	Poszczególne autorskie prawa osobiste	72
4.2.1.	Prawo do autorstwa	72
4.2.2.	Prawo do integralności utworu	76
4.2.3.	Prawo do rzetelnego wykorzystania utworu	77
4.2.4.	Prawo do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności	79
4.2.5.	Prawo dostępu do dzieła	80
4.3.	Ochrona autorskich dóbr osobistych a stosunki umowne	80
5.	Autorskie prawa majątkowe	82
5.1.	Treść prawa	82
5.1.1.	Uwagi ogólne. Pojęcie korzystania	82
5.1.2.	Pola eksploatacji	83
5.1.3.	Postacie korzystania z utworu	84
5.1.4.	Rozporządzanie utworem i prawo do wynagrodzenia	90
5.1.5.	Zezwolenie na wykonywanie prawa autorskiego do dzieła zależnego	91
5.1.6.	<i>Droit de suite</i>	92
5.1.7.	Zabezpieczenia przed dostępem do utworów ...	93
5.1.8.	Prawa wyłączne do utworu a własność egzemplarza utworu	93
5.2.	Wyczerpanie prawa	95
5.3.	Ograniczenia treści autorskich praw majątkowych	100
5.3.1.	Uwagi wstępne	100
5.3.1.1.	Istota i funkcja dozwolonego użytku ...	100
5.3.1.2.	Trzystopniowy test z art. 35 pr. aut.	101
5.3.1.3.	Umowy a dozwolony użytek	103
5.3.1.4.	Rozpowszechnienie utworu jako warunek dozwolonego użytku	104
5.3.1.5.	Obowiązek wymienienia imienia i nazwiska twórcy	105
5.3.1.6.	Korzyści majątkowe użytkownika	106
5.3.1.7.	Wynagrodzenie twórcy	106

5.3.1.8.	Dozwolony użytek jako normatywna podstawa ograniczenia ochrony autorskich dóbr osobistych	108
5.3.1.9.	Bezpośrednie stosowanie Konstytucji, KPP i EKPC dla rozszerzenia swobody eksploatacji cudzych utworów poza dozwolonym użytkowaniem	109
5.3.2.	Dozwolony użytek osobisty	111
5.3.3.	Swoboda cytowania	117
5.3.4.	Parodia, pastisz i karykatura	125
5.3.5.	Antologie	126
5.3.6.	Przedruk	127
5.3.7.	Licencje dla celów naukowych i dydaktycznych ...	129
5.3.7.1.	Licencja dla zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych lub w celu prowadzenia działalności naukowej	129
5.3.7.2.	„Licencja dla bibliotek”	133
5.3.8.	Publiczne odtwarzanie programu radiowego lub telewizyjnego	139
5.3.9.	Licencja z art. 23 ¹ pr. aut.	140
5.3.10.	Dzieła osierocone i niedostępne w handlu	143
5.3.11.	Licencja dla osób niepełnosprawnych	147
5.3.12.	Inne postacie licencji	150
5.3.13.	Reemisja programów w sieciach kablowych	153
6.	Regulacje szczególne	154
6.1.	Programy komputerowe	154
6.2.	Utwór audiowizualny	160
7.	Umowy	162
7.1.	Zasada wolności kontraktowej i jej ograniczenia	162
7.2.	Zasada specyfikacji w umowie pól eksploatacji utworu ...	166
7.3.	Zakaz obejmowania umową nieznanymi (w chwili jej zawierania) pól eksploatacji utworu	168
7.4.	Zakaz zawierania umów w części dotyczącej wszystkich utworów lub wszystkich utworów określonego rodzaju tego samego twórcy mających powstać w przyszłości	169
7.5.	Zakaz zbycia i zrzeczenia się prawa do wynagrodzenia ...	170

7.6. Nakaz zawierania pod rygorem nieważności umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych i umów licencyjnych wyłącznych w formie pisemnej (art. 53 i 67 ust. 5 pr. aut.)	170
7.7. Autorskie dobra osobiste a umowy	171
7.8. Inne ograniczenia swobody umów	174
7.9. Przepisy względnie obowiązujące	174
7.10. Zasady redakcji kontraktów autorskich	177
7.11. Licencje <i>open source</i> , <i>creative commons</i> i ruch <i>open access</i>	183
8. Ochrona praw autorskich i praw pokrewnych	186
8.1. Autorskie prawa osobiste	186
8.2. Autorskie prawa majątkowe	188
8.2.1. Stwierdzenie naruszenia i podmiot odpowiedzialny	188
8.2.1.1. Bezpośrednie wkroczenie w zakres cudzego prawa autorskiego	188
8.2.1.2. Legitymacja bierna; pośrednie naruszenie prawa autorskiego	190
8.2.1.3. Odpowiedzialność za naruszenie prawa autorskiego w Internecie	193
8.2.1.4. Legitymacja czynna	209
8.2.2. Roszczenia	210
8.2.2.1. Uwagi ogólne	210
8.2.2.2. Roszczenie o zaniechanie naruszania ...	210
8.2.2.3. Roszczenie o usunięcie skutków naruszenia	211
8.2.2.4. Roszczenie o naprawienie wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych	211
8.2.2.5. Roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej ...	212
8.2.2.6. Roszczenie o wydanie uzyskanych korzyści	218
8.2.2.7. Roszczenie o ogłoszenie oświadczenia lub wyroku	219
8.2.2.8. Roszczenia informacyjne	220
8.2.2.9. Roszczenia uzupełniające	225

8.2.2.10. Roszczenia w związku z usuwaniem zabezpieczeń technicznych i elektronicznych informacji	225
8.2.2.11. Zabezpieczenie dowodów i roszczeń	226
8.2.2.12. Roszczenie prewencyjne z art. 439 k.c.	228
8.2.3. Powództwo z art. 189 k.p.c.	229
8.2.4. Przedawnienie	230
8.2.5. Zagadnienia procesowe	230
8.2.5.1. Sąd właściwy	230
8.2.5.2. Ciężar dowodu – zasady ogólne i domniemania	231
8.2.5.3. Ciężar dowodu w procesie o naruszenie praw autorskich	233
8.3. Nadużycie prawa autorskiego	235

Rozdział trzeci

Prawa pokrewne	239
1. Uwagi generalne	239
2. Prawo do artystycznych wykonań	241
3. Prawa do fonogramów i wideogramów	247
4. Prawo do nadań	249
5. Prawo do pierwszego wydania	250
6. Prawo do wydania naukowego i krytycznego	253
7. Ochrona praw pokrewnych	255

Rozdział czwarty

Sui generis ochrona baz danych	256
1. Wprowadzenie	256
2. Przedmiot ochrony	259
3. Producent bazy danych	262
4. Treść ochrony	262
5. Czas ochrony	269
6. Ochrona baz danych	269

Rozdział piąty**Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi**

i pokrewnymi	270
1. Uwagi ogólne	270
2. Podstawa do wykonywania zbiorowego zarządu przez organizacje zbiorowego zarządzania	272
2.1. Uwagi ogólne	272
2.2. Umowa o zbiorowe zarządzanie	273
2.3. Umowa o reprezentacji	274
2.4. Obowiązkowe pośrednictwo organizacji zbiorowego zarządzania	278
2.5. Niezależne podmioty zarządzające prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi	280
3. Wykonywanie zbiorowego zarządu w stosunkach zewnętrznych	281
3.1. Uwagi ogólne	281
3.2. Tabele wynagrodzeń	282
3.3. Postępowanie mediacyjne	285
4. Domniemanie	285

Rozdział szósty

Konwencje międzynarodowe	287
1. Konwencja berneńska	287
2. Konwencja rzymska	291
3. Porozumienie TRIPS	295
4. „Internetowe” traktaty WIPO	299
4.1. Wprowadzenie	299
4.2. Traktat WIPO o prawie autorskim	300
4.3. Traktat WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach	303
4.4. Pekijski traktat w sprawie audiowizualnych artystycznych wykonania	305
4.5. Traktat o dostępie osób z upośledzeniem wzroku do opublikowanych utworów	306

Rozdział siódmy

Prawo autorskie w Unii Europejskiej	308
--	-----

Akty normatywne

Ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1191 ze zm.)	317
Ustawa z 27.07.2001 r. o ochronie baz danych (Dz.U. Nr 128, poz. 1402 ze zm.)	383
Ustawa z 15.06.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz.U. poz. 1293)	391
Ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2018 r. poz. 1202 ze zm. – wyciąg)	458
Ustawa z 12.09.2002 r. o normalizacji (Dz.U. z 2015 r. poz. 1483 – wyciąg)	460
Ustawa z 20.07.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. poz. 1668 ze zm. – wyciąg)	461
Ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1509 ze zm. – wyciąg)	462
Ustawa z 18.07.2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz.U. z 2019 r. poz. 123 – wyciąg)	464
Ustawa z 12.07.2017 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1452 – wyciąg)	467
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1128 z 14.06.2017 r. w sprawie transgranicznego przenoszenia na rynku wewnętrznym usług online w zakresie treści (Dz.Urz. UE L 168 z 30.06.2017 r., s. 1, ze sprost.)	469
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1563 z 13.09.2017 r. w sprawie transgranicznej wymiany między Unią a państwami trzecimi kopii w dostępnych formatach określonych utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem (Dz.Urz. UE L 242 z 20.09.2017 r., s. 1)	493
Akt paryski konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych sporządzony w Paryżu 24.07.1971 r. (Dz.U. z 1990 r. Nr 82, poz. 474 – wyciąg)	503

Międzynarodowa konwencja o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych sporządzona w Rzymie 26.10.1961 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 125, poz. 800)	518
Oświadczenie rządowe z 6.06.1997 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Międzynarodowej konwencji o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych, sporządzonej w Rzymie dnia 26 października 1961 r. (Dz. U. Nr 125, poz. 801 ze zm.) ...	532
Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (Dz.Urz. WE L 336 z 23.12.1994 r., s. 214, ze zm. – wyciąg)	534
Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim sporządzony w Genewie 20.12.1996 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 3, poz. 12)	554
Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej sporządzony w Genewie 20.12.1996 r. o artystycznych wykonaniach i fonogramach (Dz. U. z 2004 r. Nr 41, poz. 375)	566
Traktat z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, słabowidzącym i osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem (Dz.Urz. UE L 48 z 21.02.2018 r., s. 3)	583
Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 22.05.2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.Urz. UE L 167 z 22.06.2001, s. 10, ze zm.)	598

WYKAZ SKRÓTÓW

Źródła prawa

- dyrektywa 96/9/WE – dyrektywa 96/9/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.03.1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych (Dz.Urz. WE L 77, s. 20; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 15, s. 459)
- dyrektywa 2000/31/WE – dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8.06.2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz.Urz. WE L 178, s. 1; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 25, s. 399)
- dyrektywa 2001/29/WE – dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 22.05.2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.Urz. WE L 167, s. 10; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, s. 230, ze zm.)
- dyrektywa 2004/48/WE – dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29.04.2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.Urz. UE L 157, s. 45; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 2, s. 32)
- dyrektywa 2006/116/WE – dyrektywa 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.12.2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (wersja ujednolicona) (Dz.Urz. UE L 372, s. 12, ze zm.)

- dyrektywa 2009/24/WE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z 23.04.2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (wersja skodyfikowana) (Dz.Urz. UE L 111, s. 16)
- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- konwencja berneńska – Akt paryski konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych, sporządzony w Paryżu dnia 24.07.1971 r. (Dz.U. z 1990 r. Nr 82, poz. 474, zał.)
- konwencja rzymska – Międzynarodowa konwencja o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych, sporządzona w Rzymie 26.10.1961 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 125, poz. 800)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)
- pr. aut. – ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1191 ze zm.)
- p.w.p. – ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 776 ze zm.)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
- traktat pekiński – Pekijski traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej z 24.06.2012 r. o artystycznych wykonaniach audiowizualnych (<http://www.wipo.int/dc2012/en>)
- TRIPS – Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (Dz.U. z 1996 r. Nr 32, poz. 143, zał. nr 1)
- u.o.b.d. – ustawa z 27.07.2001 r. o ochronie baz danych (Dz.U. Nr 128, poz. 1402 ze zm.)
- u.z.n.k. – ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2018 r. poz. 419 ze zm.)

- u.z.z. – ustawa z 15.06.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz.U. poz. 1293)
- WCT – Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim, sporządzony w Genewie dnia 20.12.1996 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 3, poz. 12)
- WPPT – Traktat WIPO sporządzony w Genewie dnia 20.12.1996 r. o artystycznych wykonaniach i fonogramach (Dz.U. z 2004 r. Nr 41, poz. 375)

Czasopisma i publikatory

- Biul. SN – Biuletyn Sądu Najwyższego
- Dz.U. – Dziennik Ustaw
- Dz.Urz. UE – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
- Dz.Urz. WE – Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
- GRUR Int. – Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Auslands- und Internationaler Teil
- IIC – International Review of Industrial Property and Copyright Law
- JIPLP – Journal of Intellectual Property Law & Practice
- KPP – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- MoP – Monitor Prawniczy
- OSASz – Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
- OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
- OTK – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
- OTK-A – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A
- PS – Przegląd Sądowy
- TPP – Transformacje Prawa Prywatnego
- ZNUJ PPWI – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej, kontynuacja ZNUJ PWiOWI
- ZNUJ PWiOWI – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej

Inne

EOG	– Europejski Obszar Gospodarczy
ETS	– Europejski Trybunał Sprawiedliwości; od daty zmiany jego nazwy w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 2010 r. na Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej powoływany jest jako TS
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
o.z.z.	– organizacja zbiorowego zarządzania
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TS	– Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
WIPO	– World Intellectual Property Organization – Światowa Organizacja Własności Intelektualnej
WTO	– World Trade Organization – Światowa Organizacja Handlu

Wybrana literatura

<i>European Copyright Law</i>	– <i>European Copyright Law. A Commentary</i> , ed. by M. Walter, S. von Lewinski, Oxford 2010
<i>Komentarz</i>	– <i>Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz</i> , red. J. Barta, R. Markiewicz, Warszawa 2011
<i>System</i>	– <i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 13, <i>Prawo autorskie</i> , red. J. Barta, Warszawa 2017

OD AUTORÓW

Niniejsze VIII wydanie opracowania wykorzystuje fragmenty różnych naszych publikacji (wspólnych lub pisanych odrębnie), pomijając kwestie szczególnie kontrowersyjne lub niemające zasadniczego znaczenia dla interpretacji polskiego prawa autorskiego, a także znaczną część „uzupełniających” przypisów. Mamy świadomość niestosowności użycia terminu „wprowadzenie” dla tak rozbudowanego tekstu. Publikacja ta jest niekiedy wykorzystywana jako podręcznik i z tego względu nie zdecydowaliśmy się na bardziej skondensowaną formę tej części książki.

Janusz Barta
Ryszard Markiewicz

Rozdział pierwszy

UWAGI WSTĘPNE

Prawo autorskie stanowi część prawa własności intelektualnej i oznacza – w węższym znaczeniu – zbiór przepisów wydanych z myślą o ochronie interesów twórców oraz stosunków prawnych związanych z tworzeniem utworów, korzystaniem z nich i ich ochroną. W szerszym znaczeniu pojęcie to obejmuje także regulacje odnoszące się do tzw. praw pokrewnych, a więc praw wyłącznych przyznanych m.in. artystom wykonawcom, producentom fonogramów, nadawcom radiowym i telewizyjnym.

Określenie „**własność intelektualna**” jest używane w konwencjach międzynarodowych, a także w nazwie Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO). Nawiązuje ono do „własności rzeczy”, głównie ze względu na przyjętą konstrukcję bezwzględnych praw podmiotowych. Dobra niematerialne ze względu na sposób ich istnienia są eksploatowane z innymi jednak skutkami niż rzeczy (ze względu na możliwość korzystania z nich równoległe przez nieokreśloną liczbę podmiotów), co przesądza o innym modelu ich ochrony, zbliżonym jednak do ochrony własności.

W ramach własności intelektualnej, poza wskazanymi wyżej przedmiotami prawa autorskiego w szerszym znaczeniu tego pojęcia, chronione są w Polsce nadto:

- 1) bazy danych – na podstawie ustawy o ochronie baz danych,
- 2) wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, oznaczenia geograficzne i topografie układów scalonych – na podstawie ustawy – Prawo własności przemysłowej,

- 3) odmiany roślin – na podstawie ustawy z 26.06.2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (Dz.U. z 2018 r. poz. 432).

Istotne jest również to, że w ochronie własności intelektualnej, w tym praw autorskich, ważną rolę odgrywa ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, a w szczególności zamieszczona w niej regulacja statuująca ochronę *know-how* (art. 11 u.z.n.k.). Odrębnie trzeba zasygnalizować znaczenie, jakie dla prawa autorskiego mają przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące ochrony dóbr osobistych, zobowiązań i czynów niedozwolonych.

Powstanie prawa autorskiego wywodzi się z przywilejów drukarskich. Za pierwszy akt prawny chroniący autorskie prawa majątkowe, w dzisiejszym rozumieniu tego określenia, uważany jest angielski *Statute of Anne* (1710 r.).

Istnieją dwa podstawowe systemy prawa autorskiego: romański – *droit d'auteur* – i anglosaski – *copyright*. Rozgraniczenie tych systemów jest oparte przede wszystkim na odmiennych rolach przypisywanych tej gałęzi prawa.

W systemie *droit d'auteur* ochrona jest ustanowiona przede wszystkim ze względu na majątkowe i osobiste (moralne) interesy twórców. Z uwagi na konstrukcję treści prawa autorskiego wyróżnia się dwa modele: dualistyczny i monistyczny. **Model dualistyczny**, przyjęty m.in. we Francji, Włoszech, w Hiszpanii i Polsce, charakteryzuje się wydzieleniem dwóch samodzielnych (autonomicznych) praw autorskich: prawa majątkowego i prawa osobistego. Należy mieć świadomość, że wyodrębnianie w prawie autorskim uprawnień majątkowych i osobistych ma do pewnego stopnia umowny charakter. Uprawnienia majątkowe często służą ochronie interesów osobistych, np. poprzez zakaz eksploatacji utworu przez określoną grupę polityczną. Podobnie uprawnienia osobiste wykorzystywane bywają do realizacji interesów majątkowych; dotyczy to najczęściej wyrażania zgody na naruszenie integralności dzieła architektonicznego. Różnice zachodzące między tymi prawami dotyczą m.in. takich kwestii, jak: czas trwania, zasady określania uprawnionego podmiotu, dopuszczalność i reguły

obrotu, środki ochrony. Z kolei cechą **modelu monistycznego**, leżącego u podstaw m.in. niemieckiej ustawy autorskiej, jest traktowanie uprawnień osobistych i majątkowych jako składników jednolitego, niezbywalnego prawa służącego twórcy; przedmiotem obrotu mogą tu być poszczególne uprawnienia, z tym że obrót ten jest oparty nie na cesji praw, lecz na ich ustanawianiu na rzecz innej osoby.

System *copyright* (występujący np. w USA i Australii) traktuje prawo autorskie przede wszystkim jako zespół uprawnień majątkowych, które służą ochronie interesów uprawnionego podmiotu i mają zapewnić rozwój nauki i sztuki. W coraz większym jednak stopniu system anglosaski upodabnia się obecnie do kontynentalnego modelu dualistycznego, głównie ze względu na konieczność realizowania przez kraje anglosaskie przepisu art. 6bis konwencji berneńskiej, dotyczącego ochrony autorskich praw osobistych.

Określenie „treść prawa autorskiego” używane jest w polskim języku prawniczym do oznaczenia bądź autorskich praw majątkowych (ujęcie węższe), bądź łącznie praw majątkowych i osobistych (ujęcie szersze). W tym drugim przypadku termin „**prawo autorskie**” **obejmuje ze-
spół wszystkich uprawnień, które powstają ze względu na utwór.**

Skrótowo ujmując, polskie prawo autorskie jest oparte na następujących zasadach:

- 1) ochroną objęte są **utwory i przedmioty praw pokrewnych** (artystyczne wykonania, fonogramy, wideogramy, nadania, pierwsze wydania oraz wydania naukowe i krytyczne), przy czym odnosi się ona nie do rzeczy (książek, egzemplarzy obrazów, płyt), lecz do dóbr niematerialnych (niekiedy usytuowanych w rzeczach, a obecnie coraz częściej rozpowszechnianych w postaci zdemateryalizowanej w sieciach komputerowych);
- 2) do powstania ochrony z tytułu prawa autorskiego wystarczy zewnętrznie **ustalenie utworu – nie jest przy tym konieczne dopełnienie jakichkolwiek formalności** (np. co do oznaczeń na egzemplarzu utworu lub jego rejestracji);
- 3) **autorskie prawa osobiste** (przede wszystkim prawo do autorstwa i integralności dzieła oraz decydowania o pierwszym jego

Janusz Barta i Ryszard Markiewicz od wielu lat związani są z Katedrą Prawa Własności Intelektualnej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego (dawniej: Instytut Prawa Własności Intelektualnej UJ). Zajmują się problematyką praw na dobrach niematerialnych, w szczególności prawem autorskim. Opublikowali w Wolters Kluwer Polska m.in.: *Prawo autorskie* (wyd. IV, 2016), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz* (redakcja i współautorstwo, wyd. V, 2011), *Ochrona danych osobowych. Komentarz* (wspólnie z P. Fajgielskim, wyd. VI, 2015), *Media i dobra osobiste* (redakcja i współautorstwo, 2009), *Zabawy z prawem autorskim* (2015), *Ilustrowane prawo autorskie* (2018). Autorzy są związani z Kancelarią Markiewicz & Sroczyński.

Książka jest przewodnikiem po polskim i międzynarodowym prawie autorskim. Prezentuje całość problematyki tej gałęzi prawa (łącznie z kwestiami organizacji zbiorowego zarządzania i ochrony baz danych) w świetle aktualnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Najnowsze wydanie zawiera omówienie ostatnich zmian do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, w tym:

- dotyczących dozwolonego sposobu korzystania z określonych utworów przez osoby niewidome lub z dysfunkcją wzroku,
- wynikających z nowej ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, odnoszących się m.in. do prawa pierwszeństwa uczelni do opublikowania pracy dyplomowej studenta.

W opracowaniu przedstawiono też:

- pojęcie utworu w prawie Unii Europejskiej,
- zagadnienia dotyczące właściwego redagowania umów z zakresu prawa autorskiego,
- tematykę stosowania prawa autorskiego w internecie, w tym kwestie wyczerpania prawa do programu komputerowego udostępnianego online oraz dopuszczalności stosowania odesłań (tzw. linków),

Publikacja zawiera wybór podstawowych aktów polskiego i międzynarodowego prawa autorskiego, m.in.:

- ustawy: o prawie autorskim i prawach pokrewnych, o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz o ochronie baz danych,
- konwencje berneńską i rzymską,
- porozumienie TRIPS,
- traktaty WIPO o prawie autorskim oraz o artystycznych wykonaniach i fonogramach.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8160-482-6

